

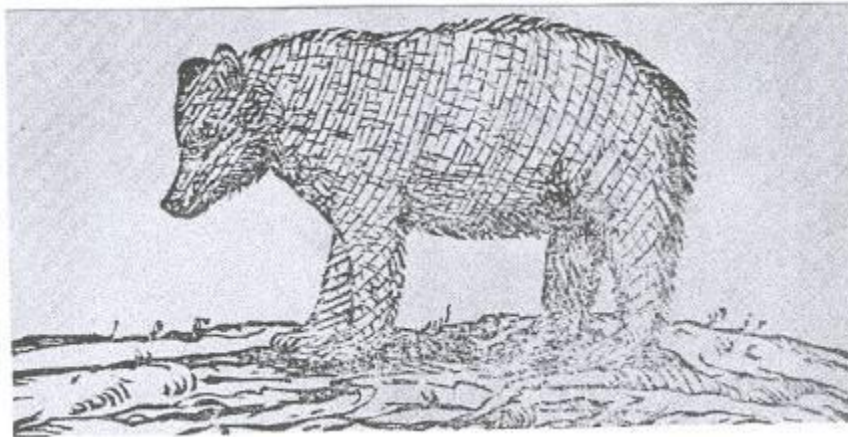
HISTORIA ANIMALIUM, ANNO DAZUMAL

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

I början av 1700-talet växte intresset för naturvetenskaperna. Av detta följde bland annat att Vetenskapsakademien inrättades år 1739. Dess uppgift var framför allt att göra de naturvetenskapliga observationerna nyttiga för Svea rike.

I ljuset av vad vi numera vet framstår den dåtida kunskapen om t.ex. djuren som rätt bristfällig. Därom vittnar den 1750 utkomna ”Historia animalium efter beskrifning öfver Diur Riket” av Magnus Orrelius. Tilltron till bisarra uppgifter i en utländsk förlaga avspeglar sig rätt tydligt i hans utgåva.

I följande korta utdrag har två av våra vanliga vilda djur medtagits. Bilderna (träsnitten) är hämtade ur Orrelius arbete.

Björn.

Björnen, Ursus.

”Thetta stora, starcka och grymma Klodjuret, som hos oss ej är obekant, äger ej särdeles wackert anseende, emedan thes lemmar tyckas wara nog plumpa och wanskapeliga. Ibland träffar man them som äro af fem til sex alnars längd och så breda öfver ryggen som then största Oxe.

Käftarne äro långa och smala som hos Swin och med små hwassa tänder försedde som en grof såg. Har widt gap, små ögon, stokota (*korta*) öron samt en swag och tunn hufwudskål, i synnerhet fram i pannan; therföre betäcker ock Björnen alltid sitt hufvud med framtassarne när han kastar sig ned utur något träd eller wältrar sig utföre små Bergsklippor; tå likwäl ofta händer at han faller på hufwudet, krossar thet och dör.

Fram för alla Djur hysa hästar et besynnerligt hat emot honom; ty så snart the blifwa en Björn warse, känna the strax igen sin fiende, rusta sig til strids, rusa emot honom och med bakfötterna måtta efter hans hufwud; men wara merendels så illa sargade at the nödgas blifwa qwar på platzen.”

Älg.

Älgen, Alce.

”Älgen är af naturen ett enfaldigt och lättskrämmt djur, wilket skall härröra af thess kalla och melancholiska Temperament. Brukar hwarken tänderna eller sina starcka och stora horn til at förswara sig med, utan griper gemenligen til fötterna och räddar sig med flygten såsom thet tjenligaste frälsnings-sätt, efter han med sina långa och starcka ben skal kunna löpa, eller rättare sagt, trafwa ganska hurtigt och komma tre gånger så fort som någon häst, tå han råkar uppå slåta och med litet snö betäckta isar. Har dock sällan tilfälle at på thet sättet unsätta sitt lif, i synnerhet för wargar som äro hans wanligaste och argaste fiender, af wilka han ofta blifwer angripen och måste merendels spela La Bête.”

Somligen försäkra att Älgar wintertid af en besynnerlig natursdrift hafwa sitt mästa tilhåll när in til stora sjöar och tå the af sina glupska grannar få någon obehagelig wisit, fara på isen och salvera sig med flygten om then är med snö betäckt, men i annor händelse ställa sig till motvärn och merendels behålla platsen, efter the hafwa någorlunda fotfäste och kunna bruka sin styrka, tå theremot wargarna halka och äro alltså oskicklige till fågtande.”

(OBS! Se nu hit alla älgjägare!)

”Blir en Älg eftersatt af hundar och under flygten råkar på wattn, fyller han munnen thermed och tå thet blifwit varmt, besprutar thess ögon, att the warda antingen helt blinde eller åtminstone på en stund ej se hwart the skola wända sig, til thess han hunnit undkomma och sättja sig i säker